

NORGES HØYESTERETT

Den 9. mai 2018 avsa Høyesterett dom i

HR-2018-871-A, (sak nr. 2017/2197), straffesak, anke over dom,

A (advokat Andreas Søreng Høiby – til prøve)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Tor Børge Nordmo)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Ringnes**: Saken gjelder spørsmål om en person som var iført politilue på sitt profilbilde på Facebook, kan straffes etter straffeloven § 165 bokstav a og b.
- (2) A vedtok ikke forelegg utferdiget av politimesteren i Finnmark. I medhold av straffeprosessloven § 268 ble han satt under tiltale for overtredelse av straffeloven § 165, bokstav a og b. Grunnlaget for tiltalen er beskrevet slik:

"I tiden forut for 30. november 2016 i X og/eller andre steder, hadde han bilde av seg selv iført politicaps som profilbilde på Facebook."

- (3) Hammerfest tingrett avsa dom 15. mai 2017 med slik domsslutning:

"1. A, født 00.00.1974, dømmes for overtredelse av straffeloven § 165 bokstav a og b, jf. § 79 første ledd bokstav a, til å betale 7 200 – sjutusentohundre – kroner i bot, subsidiært fengsel i 14 – fjorten – dager.

2. A ilegges 2 000 – totusen – kroner i saksomkostninger."

- (4) A anket over bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet til Hålogaland lagmannsrett, som 19. oktober 2017 avsa dom med samme domsslutning som tingretten.
- (5) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen.
- (6) *Jeg er kommet til at anken må forkastes.*

- (7) Straffeloven § 165 er plassert i lovens kapittel 19, som omhandler bestemmelser til "[v]ern av offentlig myndighet og tilliten til den". Den supplerer straffebudet i § 164, som retter seg mot "[d]en som uhjemlet utøver offentlig myndighet, eller som foretar handlinger som bare kan utøves av offentlige tjenestemenn". Paragraf 165 har denne ordlyden:

"Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som

- a) ved uhjemlet bruk av uniform eller på annen måte offentlig utgir seg for å ha offentlig myndighet på en slik måte at det er egnet til å skape uleilighet for noen eller svekke tilliten til den offentlige myndigheten,**
- b) uhjemlet bruker et norsk eller utenlandsk offentlig våpen, merke eller segl eller noe som lett kan forveksles med slike, eller**
- c) uhjemlet offentlig eller i rettsstridig øyemed bruker norsk eller utenlandsk offentlig tittel."**

- (8) A er tiltalt for overtredelse av § 165 bokstav a og b. Hovedspørsmålet i saken er om profilbildet av ham på Facebook, hvor han har på seg politilue, rammes av straffebudet i § 165 bokstav a.

- (9) Saksforholdet er beskrevet slik i lagmannsrettens dom:

"Tiltalte er 43 år gammel, [...]. Han arbeider som elektriker på Y i X hvor han i 2016 var innsatsleder ved en beredskapsøvelse. På øvelsen deltok også polititjenestemenn. En av disse hadde lagt fra seg sin uniformscaps på kontrollrommet. Tiltalte tok på seg capsen, ble fotografert av en kollega og brukte senere dette bildet som sitt profilbilde på Facebook. I følge tiltalte hadde han dette som profilbilde i perioden 1. september til 10. november 2016. Bildet viser tiltaltes ansikt med politicapsen på hodet. Man kan av bildet også se at han har på seg en grønn refleksvest utenpå et gult plagg som er opplyst å være en kjeledress. Refleksvesten har trykk på baksiden hvor det står 'Innsatsleder', uten at det kommer fram på bildet. Vesten er av politivitnet B opplyst å være identisk med de som også politiet bruker ved ulykker mv.

A har opplyst at han har om lag 700 venner på Facebook, og det ble under ankeforhandlingen klarlagt at han hadde en åpen profil. At tiltalte brukte det aktuelle bildet som profilbilde, kom til politiets kunnskap ved at B fikk en nyhetsoppdatering da en felles Facebook-venn av tiltalte og henne, hadde kommentert bildet. Det er opplyst at hun så bildet 11. oktober 2016, og hun forklarte at hun da kontaktet tiltalte. I hennes vitneforklaring kom det fram at hun gjorde tiltalte oppmerksom på at det var straffbart å utgi seg som politi slik bildet viste, mens hun til svar fikk beskjed om at en slik lue kan en kjøpe i enhver lekebutikk, selv om det også kom fram at det ikke var tilfelle med denne lua. Han ble også spurt om vesten, og fikk til svar at han hadde selv tilgang til innsatsleder-vest på jobben på Y. Samtalen ble kortvarig, og tiltalte tok nærmest selv initiativ til å bli innkalt til avhør. Slikt avhør ble foretatt 10. november 2016. Han erkjente da ikke straffeskyld. Litt senere samme dag tok politivitnet C kontakt med tiltalte på telefon og ga ham pålegg om fjerne bildet innen 24 timer. Tiltalte oppfylte pålegget ved å sette svart sladd med påskrift 'Sensurert' som nytt profilbilde."

- (10) Bestemmelsen i straffeloven § 165 bokstav a viderefører, med noen mindre justeringer, straffeloven 1902 § 328 første ledd nummer 1 og 2, som lød:

"Med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder straffes den som

- 1. uhjemlet offentlig bærer eller lar noen i sin tjeneste bære den for en offentlig tjenestemann foreskrevne drakt eller andre kjennetegn på et offentlig**

tjenesteforhold, eller drakt eller kjennetegn, som lett kan forveksles med disse, eller

2. offentlig eller i rettsstridig øyemed utgir seg for å inneha noen offentlig tjeneste eller medvirker hertil,"

(11) Straffelovkommisjonen, som under en viss tvil foreslo at bestemmelsen skulle videreføres i ny straffelov, trakk frem at "[e]n avkriminalisering vil for eksempel medføre at hvem som helst kan bære politiuniform. Dette kan lede til usikkerhet med hensyn til hvem som i konkrete situasjoner har adgang til å utøve politimyndighet, og tilliten til politiet vil kunne bli svekket", jf. NOU 2002: 4 side 295.

(12) Departementet mente at det var behov for et særskilt straffebud mot uhjemlet uniformsbruk som supplement til forbudet mot uhjemlet myndighetsutøvelse, og viste til at det ikke alltid vil være sammenfall mellom det å utgi seg for å ha offentlig myndighet og uhjemlet utøve slik myndighet. I Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) side 220 uttales det så:

"... En avkriminalisering av straffeloven § 328 første ledd nr. 1 og nr. 2 vil derfor eksempelvis kunne føre til at hvem som helst kan bære politiuniform, så fremt vedkommende ikke samtidig utøver politimyndighet eller utfører politihandlinger. I likhet med kommisjonen mener departementet at en slik atferd kan virke villedende på omgivelsene, og dermed svekke tilliten til den offentlige myndighet det gjelder."

(13) Departementet valgte en annen utforming av lovteksten enn i straffeloven 1902 § 328, og uttaler om dette:

"I motsetning til kommisjonen kan departementet imidlertid ikke se behovet for å videreføre både nr. 1 og nr. 2 i § 328 første ledd som særskilte bestemmelser. Ettersom nr. 2 har et videre nedslagsfelt enn nr. 1, foreslår departementet en bestemmelse som bygger på nr. 2, men som i tillegg nevner misbruk av uniform som et konkret og praktisk eksempel. Departementet er enig med kommisjonen i at det bør være et vilkår at handlingen må være egnet til å skape uleilighet for noen eller svekke tilliten til vedkommende offentlige myndighet, se kommisjonens forslag i delutredning VII side 294. Kjernen i det straffverdige er nettopp at omgivelsene blir villedet."

(14) Vilkåret om at handlingen må være "egnet til å skape uleilighet for noen eller svekke tilliten til vedkommende offentlige myndighet", er omtalt slik i proposisjonen på side 334:

"... Tilleggskravet om at handlingen må være egnet til å skape uleilighet for eller svekke tilliten til vedkommende offentlige myndighet er nytt, se kommisjonens forslag i delutredning VII side 294–295. Det skal ikke mye til før kravet er oppfylt, og vilkåret kan ses som en presisering av den tidligere rettsstridsreservasjonen i § 328 første ledd nr. 2. Å opptre i politiuniform på en privat og lukket karnevalsfest må passere, men om man ved festens avslutning begynner å dirigere trafikken utenfor festlokalet, er den objektive grensen for det straffbare passert. Uniformsbruk mv. på en offentlig scene som ledd i en teaterforestilling o.l. vil heller ikke bli rammet av bestemmelsen."

(15) Oppsummert viser denne gjennomgangen av forarbeidene at kriteriet "offentlig utgir seg for å ha offentlig myndighet" også knytter seg til "uhjemlet bruk av uniform". Når loven her krever at gjerningspersonen *utgir seg* for å ha offentlig myndighet, indikerer det at det må vurderes om handlingen skaper risiko for forveksling med den myndigheten det gjelder. Det er en nær sammenheng mellom dette og tilleggsvilkåret om at handlingen må være egnet til å svekke tilliten til den berørte myndighet. Det skal – som presisert i proposisjonen – ikke mye til før dette vilkåret er oppfylt. Kjernen i det straffverdige er –

som det fremgår av det jeg har gjengitt fra forarbeidene – at omgivelsene blir villedet. Ved uhjemlet uniformsbruk må det klare utgangspunkt etter mitt syn være at disse straffbarhetsvilkårene er oppfylt. Bruk av uniform i revy- og teaterforestillinger er eksempler på situasjoner hvor det ut fra sammenhengen ikke vil foreligge risiko for villedning.

- (16) Jeg går etter dette over til den konkrete vurderingen av om As bruk av politiluen rammes av § 165 bokstav a.
- (17) Kravet til "uhjemlet" bruk er åpenbart oppfylt. A var ikke politi og hadde ingen tillatelse til å bruke uniformsluen. Jeg nevner for øvrig at det følger av uniformsreglementet for politi- og lensmannsetaten at heller ikke polititjenestemenn kan benytte uniformseffekter som del av sivil påkledning eller i andre private sammenhenger.
- (18) Etter mitt syn er det naturlig å subsumere bruken av politiluen under alternativet "bruk av uniform", fordi den er en sentral og iøynefallende del av politiuniformen. Dette har imidlertid liten betydning for rettsanvendelsen, ettersom slik bruk alternativt vil rammes av alternativet "på annen måte".
- (19) Forsvareren har trukket frem at det på As forside på Facebook står at han arbeider som elektriker i Statoil, og at dette tilsier at det ikke var forvekslingsfare. Jeg er ikke enig i dette. Det er profilbildet som tiltrekker seg oppmerksomhet på forsiden, og politiluen var et dominerende element i bildet. Til dette kommer at profilbildet uten ytterligere opplysninger ville komme opp i kommunikasjon som A hadde på Facebook.
- (20) Jeg er heller ikke enig med forsvareren når han anfører at oppfyllelse av kravet om å utgi seg for å ha offentlig myndighet forutsetter aktivitet utover det A har gjort. Utleggingen av profilbildet på Facebook var en aktiv handling med et stort spredningspotensial. A hadde 700 venner på Facebook, som fikk tilgang til bildet. Jeg nevner – uten at det er avgjørende for min vurdering – at han hadde en åpen profil, slik at bildet også ble tilgjengelig for andre brukere av Facebook.
- (21) Det er videre et vilkår at handlingen må ha skjedd "offentlig". Det fremgår av Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) side 334 at uttrykket "offentlig" skal forstås som offentlig sted og offentlig handling i straffeloven 2005 § 10. Det er her alternativet i andre ledd andre punktum som kommer til anvendelse:

"Består handlingen i fremsettelse av en ytring, er handlingen også offentlig når ytringen er fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer."

- (22) En ytring omfatter bilder uavhengig av bildets innhold. Ytringen er fremsatt offentlig når den er publisert på internett såfremt mer enn 20–30 personer kan ha tilgang, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) punkt 12.2.2 og Prop. 53 L (2012–2013) punkt 3.6. Jeg viser til det jeg allerede har sagt om den allmenne tilgjengeligheten av profilbildet, og konstaterer at kravet til "offentlig" er oppfylt.
- (23) Etter mitt syn er det videre klart at profilbildet var egnet til å svekke tilliten til politiet. Det skal – som jeg har redegjort for – ikke mye til for å oppfylle dette vilkåret. Lagmannsretten sluttet seg til tingretten, som til dette uttalte:

"At andre enn politiet bruker politiuniform offentlig, er etter rettens syn egnet til å svekke tilliten til den offentlige myndigheten, fordi befolkningen må kunne ha tillit til at den som offentlig bærer politiuniform faktisk er politi."

- (24) Jeg er enig i dette.
- (25) Forsvareren har vist til at enkelte Facebook-venner oppfattet bruken av politiluen som en morsom handling. Dette er imidlertid uten betydning for straffbarhetsvurderingen. Det avgjørende er, som jeg har redegjort for, at A ved å ha på seg politiluen på profilbildet har skapt inntrykk av at han er politi, og at denne bruken er egnet til å svekke tilliten til politiet.
- (26) Oppsummert er min konklusjon at As handling faller innenfor det objektive gjerningsinnholdet i straffeloven § 165 bokstav a.
- (27) A er videre tiltalt for overtredelse av § 165 bokstav b, som setter straff for den som:
- "uhjemlet bruker et norsk eller utenlandsk offentlig våpen, merke eller segl eller noe som lett kan forveksles med slike,"**
- (28) I fronten av politiluen står politiets merke med riksvåpenet. Det er derfor klart at A også har overtrådt det objektive gjerningsinnholdet i bokstav b. Jeg tilføyer at rettstridsreservasjonen tilsier at det i utgangspunktet er naturlig å innfortolke de samme begrensninger i straffansvaret som gjelder etter bokstav a. For utfallet av saken her får dette imidlertid ikke betydning.
- (29) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

(30)	Dommer Bårdsen:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(31)	Dommer Bull:	Likeså.
(32)	Kst. dommer Sverdrup:	Likeså.
(33)	Dommer Tønder:	Likeså.
(34)	Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne	

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: